

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24 00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04, 29-35-69
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41
TELEFON DYŻURNY: 21-34-34

BD/251/18/87

OPINIA SPOŁECZNA O INSTYTUCJACH POLITYCZNYCH I POLITYKACH

Warszawa październik 1987 r.

Stosunek społeczeństwa do władzy, a zwłaszcza instytucji i osobistości życia politycznego kraju¹ jest od paru lat przedmiotem badań CBOS. Poczynając od grudnia⁸⁵, społeczną akceptację poszczególnych instytucji politycznych mierzymy za pomocą pytania: "W jakim stopniu działalność instytucji dobrze służy społeczeństwu i jest zgodna z jego interesami?", Ocena działalności instytucji politycznych stwarza możliwość wnioskowania o społecznej ich użyteczności, pośrednio zaś świadczy o stopniu akceptacji bądź dezakceptacji podejmowanych przez nie działań.

W okresie grudzień⁸⁵-sierpień⁸⁷ zdecydowanie największą akceptację społeczną uzyskał Kościół, nieco mniejszą Sejm, wojsko, Rada Państwa, rząd, Rada Ministrów. Opinie o tej grupie instytucji były w rozpatrywanym okresie ustabilizowane, jedynie w przypadku Rady Państwa zaobserwowano wzrost ocen pozytywnych między grudniem⁸⁶ a sierpniem⁸⁷ /o około 5%/.

Drugą grupę tworzą instytucje, których działalność spotyka się ze znacznie mniejszą aprobatą społeczną - MO, PZPR, PRON, związki zawodowe, środki masowego przekazu. W okresie grudzień⁸⁶-sierpień⁸⁷ więcej ocen pozytywnych zyskały: MO /o około 6%/, środki masowego przekazu /ponad 5%/ i PZPR /również ponad 5%/. W przypadku natomiast związków zawodowych zwiększył się odsetek /o ponad 5/ ocen negatywnych.

Niewielką aprobatą społeczną cieszy się działalność opozycji politycznej, chociaż w rozpatrywanym okresie zmalał /o ponad 7/ odsetek przeciwników jej działalności i zwiększył się nieznacznie /o około 3/ odsetek zwolenników.

W tabeli 1 przedstawiono dynamikę ocen działalności instytucji i ugrupowań politycznych w latach 1985-1987.

---

¹ Por. m.in. opracowania CBOS: *Stosunek do instytucji politycznych* - październik⁸⁶, *Zaufanie do instytucji politycznych* - styczeń⁸⁶, *Opinia społeczna o politykach. Społeczeństwo o Generale W. Jaruzelskim* - czerwiec⁸⁷.

Tabela 1

Instytucje i ugrupowania polityczne	Różnice między odsetkami pozytywnych i negatywnych ocen działalności instytucji w poszczególnych badaniach				
	VIII 87	XII 86	VII 86	XII 85	VI 85
Kościół	+73	+60	+67	+71	+72
Sejm	+68	+70	+62	+70	+71
Wojsko	+68	+65	+64	+70	+61
Rada Państwa	+67	+60	+60	+67	+65
Rząd	+57	+53	+53	+64	+63
Związki zawodowe	+25	+32	+33	+35	+45
MO	+37	+25	+26	+22	+36
PRON	+32	+29	+32	+31	+41
PZPR	+27	+19	+29	+24	+48
Środki masowego przekazu	+29	+13	+30	.	.
Opozycja polityczna	-24	-33	-24	-25	-20

Uwaga - Informacje o tematach poszczególnych badań oraz rodzaju prób zamieszczono w załączniku 1.

Odpowiadając na wcześniej przytoczone pytanie, respondenci oceniali również działalność przywódców PZPR i Kościoła - W. Jaruzelskiego i J. Glempa, premiera rządu - Z. Messnera, a także przywódcy b. "Solidarności" - L. Wałęsy /tab.2/. Z największą aprobatą spotkała się działalność głowy Kościoła w Polsce oraz I Sekretarza KC PZPR, Przewodniczącego Rady Państwa, z mniejszą natomiast działalność premiera rządu. Zdecydowanie niewielką społeczną aprobatę uzyskała działalność L. Wałęsy i osób zgromadzonych wokół niego.

Tabela 2

Osobistości życia politycznego	Różnice między odsetkami pozytywnych i negatywnych ocen działalności polityków w poszczególnych badaniach				
	VIII `87	XII `86	VII `86	XII `85	VI `85
Prymas J.Glemp	+83	+83	+79	.	.
I sekretarz PZPR i Przewodniczący Rady Państwa gen.W.Jaruzelski	+74	+68	+65	.	.
Premier rządu Z.Messner	+50	+58	.	.	.
L.Wałęsa i osoby skupione wokół niego	-22	-28	-10	.	.

Z porównania danych zawartych w tabelach 1 i 2 wynika, że działalność L.Wałęsy i osób zgromadzonych wokół niego jest oceniana podobnie jak działalność opozycji politycznej. Rozbieżności ocen można natomiast zaobserwować w przypadku J.Glempa i W.Jaruzelskiego - ich osobista działalność jest bardziej akceptowana niż instytucji, z którymi są kojarzeni. Z przeciwną tendencją mamy do czynienia przy ocenie działalności Z.Messnera - działalność rządu jest oceniana lepiej niż działalność jego premiera.

Z podobną hierarchią akceptacji działalności instytucji politycznych i administracyjnych spotykamy się na szczeblu lokalnym - wojewódzkim /tab.3/. Wprawdzie nieznacznie więcej ocen pozytywnych zyskały urzędy wojewódzkie niż kurie biskupie, ale te pierwsze spotykały się częściej z dezaprobatą swojej działalności. Na podstawie różnic między odsetkami ocen pozytywnych i negatywnych możemy powiedzieć, że również na szczeblu lokalnym działalność Kościoła zyskuje największą społeczną aprobatę. PZPR była oceniana podobnie zarówno jako siła polityczna w skali kraju, jak i konkretna jednostka organizacyjna w skali województwa.

Tabela 3

Instytucje polityczne i osobistości szczebla lokalnego	Odsetki ocen		Różnice między odsetkami ocen pozytywnych i negatywnych	Ranga według	
	pozytywnych	negatywnych		odsetka ocen pozytywnych	różnicy między odsetkiem ocen pozytywnych i negatywnych
Urząd Wojewódzki	68,0	12,9	+54	1	4
Biskup	66,8	6,6	+60	2	1
Wojewoda	66,0	11,3	+55	3	3
Wojewódzka Rada Narodowa	64,9	12,4	+52	4	5
Kuria Biskupia	63,9	7,2	+57	5	2
Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych	59,9	17,7	+42	6	6
Partyjny dziennik terenowy	56,7	14,9	+42	7	6
Komitet Wojewódzki PZPR	51,0	22,0	+29	8	9
I Sekretarz KW PZPR	51,0	15,8	+35	9	8
Wojewódzki Zespół Poselski	47,0	11,3	+36	10	7
Rada Wojewódzka PRON	46,2	18,9	+27	11	10
Wojewódzkie Porozumienie Związków Zawodowych	36,3	18,1	+18	12	11

Warto zwrócić uwagę na stosunkowo duże odsetki /ponad 40/ respondentów wybierających przy ocenie niektórych instytucji /zwłaszcza Wojewódzkiego Zespołu Poselskiego, Wojewódzkiego Porozumienia Związków Zawodowych/ kategorię "trudno powiedzieć". Można to tłumaczyć między innymi stosunkowo małym rozeznaniem badanych w charakterze tych struktur i rzadkim kontaktem z ich działalnością.

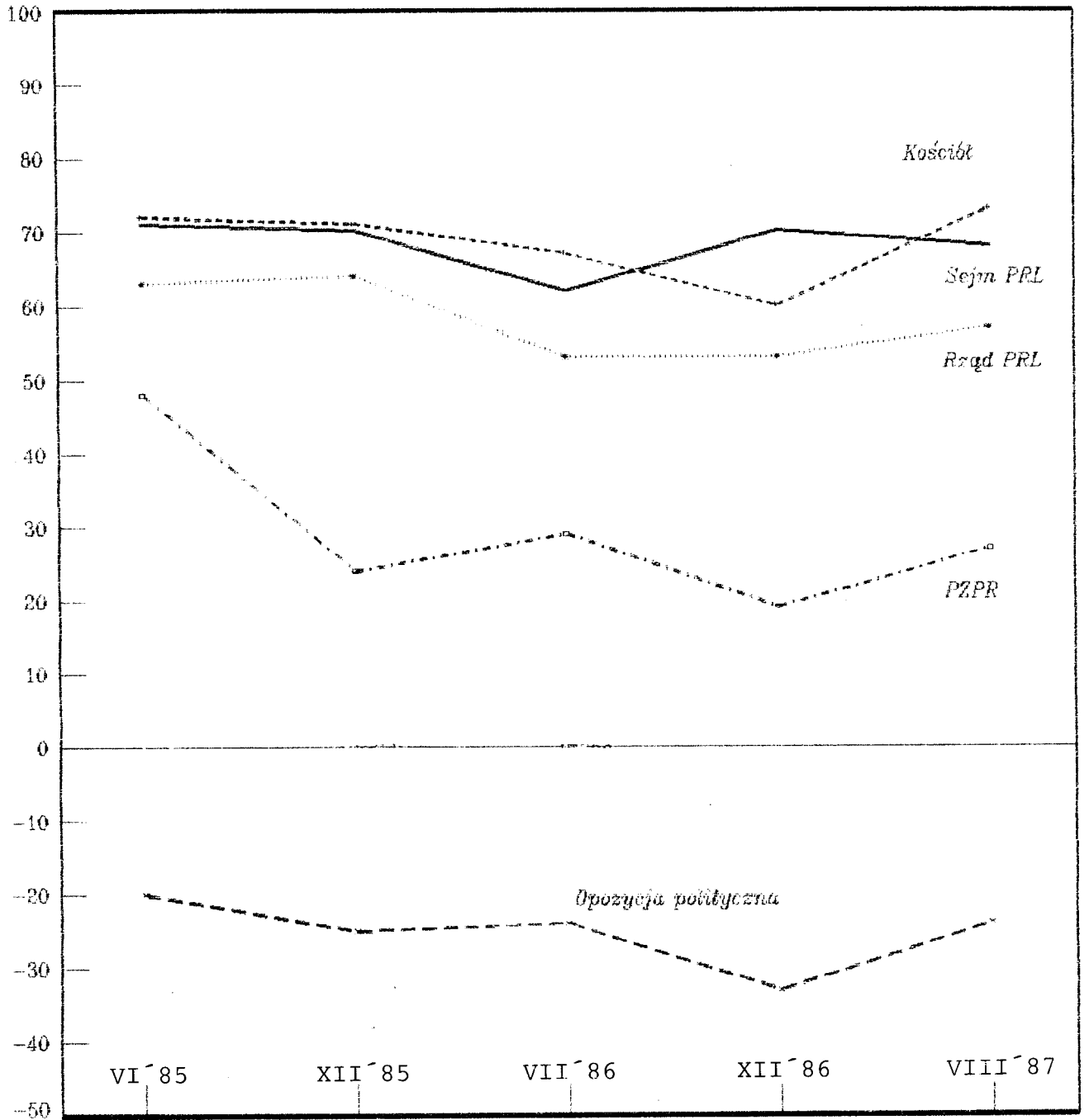
Na poziomie lokalnym nie obserwuje się rozbieżności między oceną instytucji i osób nimi kierujących; podobnie jest oceniana działalność Urzędu Wojewódzkiego i wojewody, Kurii Biskupiej i biskupa, Komitetu Wojewódzkiego PZPR i I sekretarza. Ujawniają się one przy analizie rozkładu opinii badanych według województw³. Z małymi wyjątkami /ciechanowskie, bydgoskie, chełmskie/ bardziej aprobowane są działania podejmowane osobiście przez I sekretarza KW PZPR niż instytucję, którą reprezentuje. Takich oczywistych tendencji nie obserwuje się w ocenach wojewody i Urzędu Wojewódzkiego. W części województw /zwłaszcza w stołecznym, elbląskim, poznańskim/ wyżej ceni się działalność wojewody niż urzędu, którym kieruje, w części zaś przeciwnie - bardziej aprobuje się działalność urzędu niż wojewody /m.in. krakowskie, piotrkowskie, tarnobrzesckie/. Porównując noty, jakie uzyskali w poszczególnych województwach I sekretarz KW PZPR i wojewoda, możemy powiedzieć, że generalnie wyżej jest oceniana działalność wojewody. Choć są takie województwa, gdzie z większą akceptacją spotyka się I sekretarza KW /wałbrzyskie, włocławskie/. Największą rozbieżność w ocenach działalności I sekretarza KW i wojewody /oczywiście z przewagą ocen pozytywnych dla drugiego z nich/ można zaobserwować w województwach: białkopodlaskim, bielskim, ciechanowskim, elbląskim, gdańskim, sieradzkim, tarnowskim. Najbardziej krytyczni zarówno wobec instytucji i osobistości reprezentujących władzę administracyjną, jak i polityczną są respondenci z województwa stołecznego i łódzkiego, najmniej - włocławskiego, wałbrzyskiego, pilskiego i konińskiego.

O ile w przypadku instytucji politycznych ocenianych w skali kraju można mówić o pewnej stabilności sądów, o tyle ocena osobistości życia politycznego kraju podlega znacznym wahaniom. Szczegółowa analiza statystyczna wykazała, że opinie o działalności instytucji są powiązane z ogólnymi ocenami sytuacji politycznej i gospodarczej kraju. Zadowoleniu ze stanu gospodarki i polityki kraju częściej towarzyszy aproba ich działalności. Podobne związki zachodzą w przypadku ocen polityków. Częściej

---

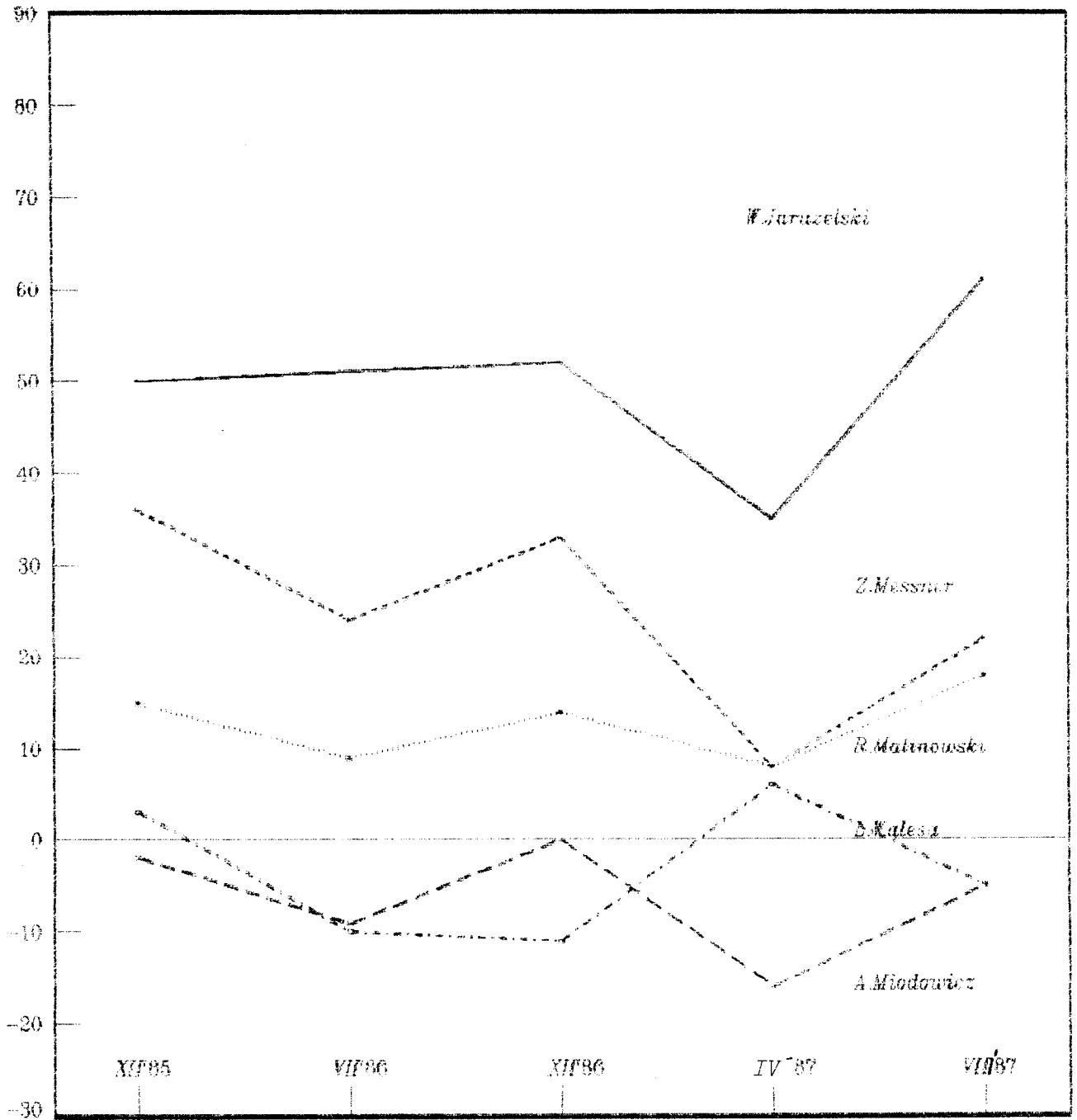
³ Oceny instytucji w podziale na województwa przedstawiono w załączniku 2.

Punktacja

Rys. 1. Stosunek Polaków do wybranych instytucji politycznych

Punktacja

Rys. 2. Stosunek Polaków do wybranych polityków i działaczy

jednak adresatami społecznego niezadowolenia /zwłaszcza z poziomu życia i sytuacji gospodarczej/ są konkretni ludzie u władzy niż instytucje polityczne. Wydaje się zatem, że instytucje zachowują pewną anonimowość, są kojarzone ze swoistego rodzaju odpowiedzialnością zbiorową. To raczej polityków związanych z konkretnymi instytucjami obarcza się winą za złe ich funkcjonowanie i podejmowanie nietrafnych decyzji.

Na podstawie mierzonego w różnych okresach nastawienia społecznego wobec głównych osobistości politycznych można mówić o swoistej "sezonowości" ocen. Ulegają one znacznym wahaniom w momentach pogarszania się nastrojów społecznych, a zwłaszcza po podwyżkach cen⁴. Nie można więc analizować "notowań" poszczególnych polityków w oderwaniu od społecznego kontekstu. Jedynie oceny głowy Kościoła nie podlegają wpływowi nastrojów społecznych. Zależne natomiast od nich wydają się być sympatie wobec L.Wałęsy - zmniejszeniu sympatii do władzy towarzyszy wzrost aprobaty działalności opozycji politycznej. W okresach pogorszenia nastrojów społecznych /np. po podwyżkach cen/ obok czołowych przywódców politycznych /W.Jaruzelski, Z.Messner/ wyraźnie traci też na sympatii A.Miodowicz.

Mimo znacznych wahań w odsetkach sympatyków hierarchia głównych osobistości politycznych w rozpatrywanym okresie nie uległa zmianie /tab.4/. Niezmiennie od grudnia '85 największą sympatią cieszą się J.Glemp i W.Jaruzelski. Nieco dalsze miejsca zajmują A.Krawczuk i J.Dobraczyński. Do najbardziej kontrowersyjnych osób należą natomiast M.Rakowski, J.Urban, L.Wałęsa /większość respondentów deklaruje wobec nich antypatię/.

---

⁴ Oceny wybranych polityków i instytucji w poszczególnych badaniach zilustrowano za pomocą wykresów 1 i 2. Szczegółową analizę wpływu nastrojów społecznych oraz podwyżek cen przedstawiono w opracowaniu: *Opinia publiczna o politykach. Społeczeństwo o Generale W.Jaruzelskim*. CBOS, czerwiec '87.

Tabela 4

Osobistości życia politycznego	Różnica między odsetkami pozytywnych i negatywnych ocen w poszczególnych badaniach				
	VIII 87	IV 87	XII 86	VII 86	XII 85
1. J.Glemp	+73	.	+75	+72	+72
2. W.Jaruzelski	+61	+35	+52	+51	+50
3. A.Krawczuk	+44	.	.	.	.
4. Z.Messner	+22	+8	+33	+24	+36
5. R.Malinowski	+18	+11	+14	+9	+15
6. J.Dobraczyński	+16	+6	+10	+13	+7
7. M.Orzechowski	+8	+6	.	+2	+6
8. F.Siwicki	+7	.	.	-3	.
9. Z.Michałek	+7	.	.	+10	.
10. J.Czyrek	+3	.	.	+2	+2
11. M.Woźniak	+4	.	.	-2	.
12. T.Młyńczak	+2	.	.	+1	.
13. M.Kotański	+1	.	+25	.	.
14. Z.Szałajda	+1	-8	.	-1	.
15. J.Kozioł	0	.	.	.	.
16. M.Gorywoda	-1	-15	.	-5	.
17. J.Baryła	-1	.	-12	-8	.
18. K.Barcikowski	-2	.	-18	-5	-10
19. T.Porębski	-2	.	.	-3	.
20. J.Główczyk	-3	.	.	-4	.
21. L.Wałęsa	-5	+6	-11	-10	+3
22. A.Miodowicz	-5	-16	0	-9	-2
23. C.Kiszczak	-6	-21	-19	-14	-22
24. M.Rakowski	-8	-19	-24	-16	-20
25. J.Urban	-13	-25	-42	-47	.

O wyraźnych nastawieniach - sympatiach bądź antypatiach można mówić w odniesieniu do tych polityków, którzy są znani szerokim kręgom społecznym. Wyniki naszych badań dowodzą, że znajomość osobistości piastujących ważne stanowiska i funkcje społeczne jest dość nikła. Tym zapewne należy tłumaczyć fakt, że w stosunku do części zamieszczonych na liście polityków wypowiedziało się niewielu badanych. Do najmniej znanych postaci należą: J.Kozioł /62,9%/, T.Porębski /59,6%/, J.Główczyk /57,3%/, M.Woźniak /47%/, T.Młyńczak /46,9%/, Z.Michałek /45,5%/, J.Baryła /41,1%/. Uwarunkowań tej sytuacji należy dopatrywać się nie tylko w relatywnie małym zainteresowaniu politycznym naszego społeczeństwa czy też w pobieżnym śledzeniu wydarzeń politycznych. Jej przyczyną mogą być również częste zmiany na stanowiskach - "krótki staż polityczny" niektórych osobistości. Znajomość osobistości życia politycznego różnicują takie zmienne, jak: wykształcenie, miejsce zamieszkania, aktywność polityczna. Większe zainteresowanie wykazują osoby z wyższym wykształceniem, mieszkańcy miast, członkowie PZPR.

Istotny wpływ zarówno na ocenę działalności instytucji politycznych, jak i stosunek do polityków ma miejsce zamieszkania badanych - mieszkańcy wsi charakteryzują się mniejszym krytycyzmem wobec władzy, większym zaś respondenci z dużych miast. Na ów stosunek ma także znaczny wpływ aktywność polityczna badanych - należący do PZPR lepiej niż bezpartyjni czy też członkowie b."Solidarności" oceniają działalność instytucji i polityków. Krytyczna wobec władzy najczęściej jest inteligencja, prywatna inicjatywa, a także ludzie młodzi. Cechy społeczno-demograficzne badanych nie wywierają natomiast istotnego wpływu na stosunek do Kościoła i jego przywódców.

Wart podkreślenia jest fakt wzajemnych powiązań akceptacji instytucji i poszczególnych polityków. Aprobacie opozycji i osób z nią związanych częściej towarzyszy dezaprobatą niż aprobatą poczynań instytucji władzy i polityków. Nie oznacza to jednak, że akceptacja opozycji zawsze pociąga za sobą odrzucenie władzy legalnej -większość aprobujących opozycję aprobuje również poczynań którejs z instytucji władzy legalnej.

Tematy badań oraz rodzaj i wielkość prób

- VI⁻85 - *Co o tym myślisz /6/?* Ogólnopolska próba elektoratu
- 2302 wywiady.
- XII⁻85 - *Aktualne problemy /2/.* Ogólnopolska próba reprezentatywna
dorosłej ludności - 1479 wywiadów.
- VII⁻86 - *Co o tym myślisz /7/?* Ogólnopolska próba reprezentatywna
dorosłej ludności - 1498 wywiadów.
- XII⁻86 - *Jak minął rok 1986?* Ogólnopolska próba reprezentatywna
dorosłej ludności - 1477 wywiadów.
- IV⁻87 - *Aktualne problemy /6/.* Ogólnopolska próba reprezentatywna
dorosłej ludności - 1491 wywiadów.
- VIII⁻87 - *Aktualne problemy /7/.* Ogólnopolska próba reprezentatywna
dorosłej ludności - 1493 wywiady.

Oceny działalności instytucji i ich reprezentatywnych przedstawicieli według województw

Województwo	Różnice między odsetkami pozytywnych i negatywnych ocen poszczególnych instytucji i osób													Partyjny dziennik terenowy
	WRN	Urząd Wojewódzki	wojewo- da	KW PZPR	I sekre- tarz KW PZPR	RW PRON	Kuria Biskupia	biskup	WUSW	Wojewódz- ki Zespół Poselski	Wojewódzkie Porozumienie Związków Za- wodowych	13		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Stołeczne warszawskie	+23	+7	+20	-15	-8	-6	+55	+57	+4	+11	-10	-2		
Śląskopodlaskie	+56	+58	+66	-13	+17	-11	+86	+89	+30	+29	+3	+32		
Białostockie	+52	+59	+59	+33	+47	+27	+48	+54	+50	+56	+19	+40		
Białskie	+51	+74	+72	+20	+30	+14	+79	+78	+12	+42	+15	+43		
Bydgoskie	+67	+71	+67	+53	+44	+32	+56	+67	+58	+49	+27	+63		
Chełmskie	+73	+63	+61	+50	+43	+21	+34	+34	+36	+31	+19	+36		
Ciechanowskie	+97	+85	+79	+58	+42	+48	+55	+53	+64	+31	+26	+74		
Częstochowskie	+69	+70	+64	+30	+54	+36	+57	+60	+49	+46	+16	+31		
Eiślaskie	+44	+72	+87	+44	+44	+46	+28	+30	+50	+46	+4	+61		
Gdańskie	+29	+43	+44	+4	+20	+11	+50	+53	+30	+21	+6	+22		
Gorzowskie	+64	+61	+72	+57	+58	+46	+59	+54	+52	+45	+25	+58		
Jeleniogórskie	+35	+34	+51	+23	+36	+20	+61	+59	+40	+31	+35	+54		
Kaliskie	+68	+58	+59	+33	+32	+47	+48	+58	+53	+33	+45	+65		
Katowickie	+48	+57	+50	+18	+29	+20	+57	+63	+26	+36	+22	+36		
Kieleckie	+61	+57	+49	+49	+52	+44	+64	+53	+62	+46	+27	+61		
Koninśkie	+74	+86	+83	+70	+72	+54	+50	+48	+62	+46	+28	+55		
Koszalińskie	+43	+51	+49	+28	+35	+26	+47	+51	+46	+35	+7	+55		
Krakowskie	+85	+90	+78	+52	+61	+54	+91	+82	+64	+64	+42	+68		
Krośnieńskie	+46	+56	+23	+9	+10	-10	+41	+44	+35	+12	0	+55		
Legnickie	+43	+37	+36	+24	+27	+37	+91	+89	+36	+40	+30	+62		
Leszczyńskie	+75	+87	+78	+50	+46	+36	+55	+59	+52	+25	+20	+58		
Lubelskie	+52	+49	+47	+27	+35	+17	+45	+58	+36	+21	+12	+51		
Łomżyńskie	+25	+17	+8	+5	+16	0	+63	+61	+30	+5	-8	+60		
Łódzkie	+18	-3	-16	-41	-35	-16	+40	+41	-27	0	-41	+4		
Nowosadeckie	+56	+66	+66	+21	+45	+27	+45	+49	+27	+21	-3	+49		
Olsztyńskie	+61	+64	+67	+28	+32	+24	+51	+59	+36	+52	+32	+55		
Opolskie	+59	+85	+86	+42	+65	+19	+67	+72	+34	+44	+7	+69		
Ostrołęckie	+59	+56	+58	+56	+45	+26	+51	+65	+29	+30	-1	+38		
Piłskie	+71	+74	+75	+67	+70	+42	+39	+34	+72	+46	+26	+56		

cd. załącznika 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Piotrkowskie	+76	+73	+59	+32	+46	+24	+74	+74	+56	+56	+35	+42
Płockie	+67	+60	+59	+36	+57	+46	+68	+66	+20	+66	+48	+56
Pecnańskie	+46	+49	+61	+28	+23	+27	+57	+59	+36	+41	+19	+48
Przemyskie	+35	+52	+55	0	+18	-9	+30	+57	+12	-12	-8	+39
Radomskie	+17	+19	+31	+22	+26	+5	+56	+71	+20	+27	+6	+20
Rzeszowskie	+47	+49	+57	-14	0	-9	+70	+57	+25	+25	+17	+58
Siedleckie	+49	+60	+64	+21	+42	+18	+76	+79	+46	+45	+32	+70
Sieradzkie	+75	+85	+90	+51	+59	+19	+51	+53	+60	+26	+4	+27
Skiernewickie	+38	+41	+41	+29	+28	+31	+54	+54	+35	+29	+13	+31
Ślupskie	+68	+74	+72	+52	+51	+56	+58	+66	+45	+63	+37	+68
Suwalskie	+25	+26	+29	+16	+18	+26	+54	+50	+56	+26	+15	+41
Szczecińskie	+53	+54	+59	+25	+33	+16	+67	+72	+37	+28	+6	+42
Tarnobrzeszkie	+63	+65	+46	+18	+24	+29	+46	+50	+31	+41	+22	+42
Tarnowskie	+53	+63	+57	+19	+20	+8	+77	+77	+43	+41	+8	+44
Toruńskie	+66	+68	+39	+41	+41	+49	+50	+46	+53	+25	+41	+66
Wałbrzyskie	+82	+79	+74	+67	+77	+70	+69	+71	+70	+52	+56	+71
Wrocławskie	+90	+90	+87	+84	+88	+79	+69	+76	+79	+75	+69	+82
Wrocławskie	+51	+48	+49	+28	+25	+25	+70	+66	+48	+43	+19	+47
Zamojskie	+60	+56	+73	+54	+63	+47	+77	+80	+70	+31	+20	+54
Zielonogórskie	+72	+77	+83	+57	+62	+41	+77	+84	+75	+70	+30	+72